

היום נלמד בעזרת ה':

מכות דף ג

משום רבי עקיבא אמרו: אף אין משלמין על פי עצמן. והטעם לכך משום שסבר שכל החיוב של עדים זוממים הוא קנס, שהדין שאין משלם על פי עצמו. והראיה שהוא קנס, שהרי העדים לא עשו מעשה, והממון נשאר ביד הבעלים, ואם כן ודאי שכל חיובם רק משום קנס.

אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו: אם הוזמו העדים הוא דין פשוט שלמדנו לקמן שכל עד משלם לפי חלקו, ומשלשים הכסף ביניהם, ואם רק עד אחד הוזם, אין צריך לשלם כלל, שהרי אין העדות מוזמת עד שיזימו את שניהם. וכן אין לפרש שכוונת רב לומר שאם אומר עדות שקר העדתי, שהרי לא היה כלל באותו מקום ובאותו זמן, שבזה צריך לשלם חלקו. שהרי כיון שכבר העיד שוב אינו חוזר ומעיד נגד מה שהעיד בתחילה. אלא כוונת רב היתה שאם העד מספר שאני וחברי העדנו עדות שקר, והוזמנו על כך בבית דין פלוני. העד השני שאינו מודה בכך, אינו משלם, אבל העד שהודה, צריך לשלם לפי חלקו. ואף דין זה אינו כדברי רבי עקיבא שאמר שאין עד זומם משלם על פי הודאת עצמו, ואם כן גם כאן אינו מתחייב העד שמודה שהעיד בשקר, אך אם העד יאמר שהעדנו והוזמנו בבית דין פלוני, וכבר חוייבנו לשלם ממון, שכיון שחיובו נעשה ממון ולא קנס, בזה גם לרבי עקיבא צריך העד לשלם לפי חלקו.

משנה: מעידים אנו את איש פלוני, שגירש את אשתו, ולא נתן לה כתובתה: ואמנם הבעל מכחיש שלא גירשה ואינו חייב בכתובתה. ונמצאו העדים זוממים, שחייבים לשלם מה שזממו להפסיד את הבעל בכתובתה, וכיון שבלאו הכי הבעל יהא חייב לתת בעתיד כתובתה דהיינו אם הוא ימות לפניו או יגרשה, ולצדדים אלו אין העדים הפסידו את הבעל בכתובה, ולכך אומדים הבית דין כמה אדם יהא מוכן לשלם כדי לקבל את הכתובה אחרי כן אם היא תתאלמן או שיגרשנה בעלה, ומאידיך אם היא תמות בתחילה, הוא יפסיד את כספו. וכהסכום שאדם משלם, כך מעריכים את הפסד הבעל שהעדים זממו להפסידו.

גמרא: כיצד שמין: יש שני אפשרויות כיצד לשום את שווי הכתובה, א. שאם קונה מהבעל את הקרקע שיחד עבור כתובת האשה, אמנם יש יותר סיכויים שלא ישאר לו מהכתובה, שהרי אם ימות הבעל ישלם לאשה את חיובה. אבל על כל פנים כיון שהוא אוכל מעכשיו את הפירות, ואף במקרה של ספק הקרקע נמצאת בחזקתו, ואין צריך להוציאה מהיורשים. ולכך העדים שזממו שישלם את כתובתה ישלמו כמה שהבעל היה מוכר את זכותו. ב. ומאידך אם הוא קונה מהאשה את זכותה בקרקע המיוחדת לה לכתובתה, שאמנם יש יותר סיכויים שאכן לאחר זמן יקבל את קרקע כתובתה, אבל עכשיו עדין אין לו כלום. וודאי שאין צרי לשלם רק כמה שהאשה מוכרת, אלא מפחיתים משווי הכתובה את הסכום שהאשה יכולה למכור, ואת ההפרש ישלמו העדים הזוממים. ורב פפא מכריע שאכן משלמים את ההפרש בין הסכום שכתוב בכתובה לבין כמה שהאשה יכולה למכור, אבל בלא נכסי המלוג שהבעל אוכל פירות ועכשיו לא יכל לאוכלם.

משנה: מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלף זוז, על מנת ליתן לו מכאן ועד שלשים יום: ואילו הלווה מודה בחוב, אלא שטוען שזמן הפרעון הוא רק בעוד עשר שנה, ואם כן העדים זממו להפסיד את הלווה שזמן הפרעון כבר עוד חודש במקום בעוד עשר שנה. ולכך התשלום על זממתם הוא כמה אדם מוכן לשלם כדי שיהיו בידו אלף זוז כהלואה, במשך ההפרש בין חודש לעשר שנה.

גמרא: אמר רב יהודה אמר שמואל: הדין שמי שלוה מחבירו למשך עשר שנים, אינו חייב לפורעו, כיון שחל שנת השמיטה בתוך אלו השנים שנאמר בה לא יגוש, ממילא אסור ליגוש חוב זה, ונפטר משלמו.

קושיא: מתיב רב כהנא: שבמשנה שלנו מבואר שהעדים זממו לומר שהוא חייב לפורעו תוך חודש מההלוואה, ואילו זמן הירעון האמיתי הוא רקבעוד עשר שנים, ומדוע כתוב במשנה שעל העדים זוממים לשלם לפי ההפרש שאדם מוכן לקב להלוואה לעשר שנים, והרי לפי האמת אין הוא חייב לפרוע כלל את חובו, וטענת העדים הזוממים הוא חייב לפרוע את חובו, נמצא שזממו להפסידו את כל החוב.

תירוץ: אמר רבא: שיש אופנים שבהם אפילו שעוברת שנת השמיטה, יש על הלווה לפרוע חובו, ובכך מדובר במשנה, והיינו כגון שהלווה לו על המשכון, או כשכתב פרוזבול על חובו, שבשני אופנים אלו אין החוב נשמט, וחייב הלווה לפרוע.

איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר שמואל: יש אומריים שרב יהודה אמר בשם שמואל דין הפוך, שכל שהלווה לחבירו אפילו לעשר שנים שבתוך הזמן עוברת שנת השמיטה, בכל זאת אין השביעית משמטתו וחייב לפרוע את חובו, כיון שהדין לא יגוש שחל בשנה השביעית, עדין לא היה חיוב על המלווה לתבוע את חובו, וממילא לא נאמר עליו הדין של לא יגוש.

אף אנן נמי תנינא: ויש הוכחה לכך מדברי המשנה שכתוב שאם העדים זוממיםהעידו עליו שזמן פרעון ההלוואה הוא בעוד חודש ולא בעוד עשר שנים, שהדין שאומדים רק כמה אדם מוכן לשלם כדי שיקב להלוואה למשך עשר שנים. ומוכח שאין הלוואה נשמטת כשמלווהו אפילו למשך עשר שנים. ורבא דחה שיש להעמיד את המשנה שמדובר שהלווה לו על המשכון או שמסר שטרותיו לבית דין, שבכה"ג אין השנה השביעית משמטת.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: אדם האומר לחבירו שאני מלווה לך בתנאי שלא תשמטני השנה השביעית, הדין שלא חל התנאי. ואינו חייב לפרוע את חובו והשביעית משמטת אותו. ולא בגלל שהוא מתנה נגד מה שכתוב בתורה, שאין התנאי חל בכהאי גוונא, שהרי מצינו גם בהמוכר חפץ לחבירו ואומר לו אני מוכר לך את החפץ במחיר זה על מנת שאין לך עלי זכות לתבוע החזר כספך אם תמצא במקח זה אונאה, שנחלקו רב ושמואל, ורב סבר שלא חל התנאי, ואם מכר לו ביותר משוויו, יש לו עליו אונאה, ושמואל אמר שהתנאי קיים ואין לו עליו תביעת אונאה. ומה ההבדל לשמואל שבשמיטה סבר שלא חל התנאי, ואילו בהונאה סבר שחל התנאי.

הא איתמר עלה אמר רב ענן: ההסבר בדבר שמואל שאם אמר על מנת שאין לך עלי אונאה, דהיינו שמתנה שימחל הקונה על זכותו לתבוע את החזר ההונאה, מועיל התנאי אף כנגד מה שכתוב בתורה. ולכן סבר שאין לו עליו אונאה. אבל אם אמר על מנת שאין בו אונאה, אין זה תנאי לפטור מדין הונאה, ולכן גם לשמואל הרי יש בו אונאה. וכן בשביעית אם אמר על מנת שלא תשמטני אתה בשביעית, התנאי חל ואין שביעית משמטתו. אבל אם אמר המלווה על מנת שלא תשמטני השביעית, דהיינו, שרוצה המלווה לעקור את דין שמיטת כספים מההלוואה הזאת התנאי לא חל, ושביעית משמטתו.

תנא המלוה את חבירו סתם: כיון שלא קבע עמו זמן לפרעון החוב, אינו רשאי לתובעו בפחות משלושים יום. ורבה בר בר חנה אמר לפני רב, דהיינו רק במלוה בשטר, שכיון שטורח בכתיבת השטר, מוכח שלא מלווה לו לזמן קצר של פחות משלושים יום, אבל במלוה על פה, לא אומרים סתם הלואה שלושים יום.

אמר ליה רב: רב אמר לרבה בר בר חנה שהרי רבי חייא הדוד שלי אמר שכין מלוה בשטר ובין מלוה על פה אין יכולים לתבוע חובם עד שיעברו שלושים יום מההלואה. וכך שנינו בברייתא שהמלוה את חבירו בסתם, אינו רשאי לתבוע פחות משלושים יום. אחד המלוה בשטר, ואחד המלוה על פה.

אמר ליה שמואל לרב מתנה: אל תשב על רגלך עד שתפרש לי את הדין מדוע המלוה את חבירו בין בשטר ובין בעל פה, אינו רשאי לתבועו קודם שלושים יום.

אמר ליה זכתיב "קרבה שנת השבע, שנת השמיטה": ודרשו חכמים כיון שכבר כתוב "קרבה שנת השבע", ממילא אני יודע שהיא שנת השמיטה, ומדוע כתוב שוב "שנת השמיטה", על כרחך ללמד אותנו שיש עוד זמן שהוא כשמיטה, והיינו כשמלוה את חבירו בסתם, שאינו רשאי לתבועו בפחות משלושים יום, שהוא כשנת השמיטה. ואף שהוא רק ל' יום, עכ"פ שנינו ששלושים יום בשנה, חשוב שנה.

ואמר רב יהודה אמר רב: מי שעשה בשבת פתח בבגד חדש לבית הצואר, חייב חטאת, משום תולדת מלאכת מכה בפטיש.

קושיא: מתקיף לה רב כהנא: מדוע בית הצואר אסור לפתוח ואילו את מגופת החבית, מותר לו לחתוך בשבת כדי לשתות יינה, ואין זה מכה בפטיש.

תירוץ: אמר ליה: שבבית הצואר עד שפותח את בית הצואר הוא כולו חלק אחד, וכשפותח בו פתח חדש, הרי הוא גומרו, ולכן חייב עליו משום מכה בפטיש. ואילו במגופת החבית, אינו נחשב חבור גמור כדי להחשב כחלק אחד, אלא רואים את החבית כפתוחה, והסרת המגופה מעליה לא חשובה כעשיית פתח חדש, ולכן מותר להסירה בשבת.